

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ  
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції  
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми  
Сумський державний університет  
2022

---

## СЕКЦІЯ 10

### КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА

---

#### ДІЗНАННЯ ЯК ФОРМА ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

**Братішко Н. А.**

*студентка III курсу ННІ права та інноваційної освіти  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

**Науковий керівник: Черненко А. П.**

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін  
ННІ права та інноваційної освіти  
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Найбільш небезпечними для суспільства порушеннями закону є вчинення злочинів, тому протидія злочинності постає важливою складовою правоохоронної діяльності. Протидія злочинності передбачає комплекс заходів, основне місце серед яких посідає досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Досудове розслідування – це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Досудове розслідування здійснюється у двох формах: у формі досудового слідства та дізнання. Слід також звернути увагу, що дізнання, як форма досудового розслідування для чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) є питанням новим, що запроваджено з 2020 року.

З 1 липня 2020 року в кримінальному процесуальному законодавстві почав діяти інститут дізнання, а саме - Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», яким внесено зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України) та КПК України, які пов'язані в тому числі з притягненням до відповідальності за кримінальні проступки [1].

Потреба в дізнанні як формі досудового розслідування викликана великою завантаженістю слідчих справами щодо злочинів невеликої тяжкості, які зараз називають кримінальними проступками. Для розвантаження слідчих та для ефективної організації

досудового розслідування саме злочинів невеликої тяжкості й було запроваджено інститут дізнання та кримінального проступку.

Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів: органів Національної поліції, органів безпеки, органів Бюро економічної безпеки України, органів Державного бюро розслідувань та Національного антикорупційного бюро України.

Для розвантаження слідчих та забезпечення розслідування кримінальних проступків у формі дізнання законодавцем у КПК України внесено зміни, якими впроваджено нового суб'єкта кримінального процесу – дізнавача.

Згідно з п. 4-1 ч. 1 ст. 3 КПК України, дізнавач – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків [2].

Повноваження дізнавачів визначено окремими статтями КПК України, а саме ст. ст. 40-1, 214, 298-1. На відміну від слідчих, які до внесення відомостей до ЄРДР можуть провести лише огляд місця події, дізнавачі мають право: відібрати пояснення, провести медичне освідування, отримати висновок спеціаліста і зняти показання засобів фото- і кінозйомки, відеозапису або з технічних приладів із такими функціями, вилучити знаряддя й засоби кримінального проступку, речі та документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей. Названі документи, які дізнавач має право складати за наслідком проведених процесуальних дій, КПК України визначає процесуальними джерелами доказів (ст. 298-1 КПК України) [2].

Здійснюючи свої повноваження у відповідності до вимог КПК України, дізнавач є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, які не мають на те законних повноважень, забороняється, крім випадків, коли закон передбачає прийняття (ухвали) рішення слідчого судді, суду чи згоду прокурора, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень [2].

Важливим в досудовому розслідуванні кримінальних проступків є взаємодія дізнання з іншими підрозділами поліції, що можуть позначатися на ході досудового розслідування. Так, на думку, А. Саковського та А. Жижина, взаємодія підрозділів кримінальної поліції з органами досудового розслідування є визнаною та поширеною інституцією в цивілізованому світі, що дає змогу досягти найвищих результатів шляхом

поєднання зусиль зацікавлених сторін, оскільки така кооперація посилюється не лише кількісно завдяки людським ресурсам, а й якісно – завдяки вузькій спеціалізації та професійним навичкам кожного окремого учасника в певній сфері діяльності [3, с. 49].

На нашу думку, сутність дізнання полягає в максимально швидкому задіянні інституту досудового розслідування, залучаючи всі організаційні та процесуальні ресурси в межах, визначених законодавством України для відновлення прав і свобод людини. Усе це має передусім організаційний характер, але дії, які вчиняє дізнавач у досудовому розслідуванні мають і процесуальний характер.

Серед особливостей досудового розслідування кримінальних проступків, слід зазначити, що вони полягають в тому, що: цим органам дозволяється проводити всі слідчі (розшукові) та окремі негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 300 КПК України); не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою; закінчення досудового розслідування кримінальних проступків здійснюється за загальними правилами, передбаченими КПК України, а саме за ст. 301: дізнавач зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи, подати прокурору всі зібрані матеріали дізнання разом із повідомленням про підозру, про що невідкладно письмово повідомляє підозрюваного, його захисника, законного представника, потерпілого.

Також підозрюваного у вчиненні кримінального проступку органи дізнання можуть затримати до 72 годин – якщо особа чинить опір правоохоронцю, продовжує вчинення проступку або намагається втекти та на 24 години, якщо особа перебуває в нетверезому стані і може своїми діями завдати шкоду собі або оточуючим.

Прокурор зобов'язаний не пізніше трьох днів після отримання повідомлення про підозру особі разом із матеріалами дізнання (а якщо затримали нетверезого підозрюваного – протягом 24 годин) визначитися з долею кримінального провадження: закрити його, або повернути матеріали дізнавачу і продовжити строк дізнання, або звернутися до суду з обвинувальним актом, а у разі встановлення в діяннях ознак злочину, направити провадження для проведення досудового слідства.

Суд, отримавши обвинувальний акт щодо вчинення кримінального проступку, має впродовж 5 днів або у разі затримання підозрюваного у межах строків затримання, призначити судовий розгляд. Якщо обвинувачений не оспорує встановлені обставини правопорушення і згоден з розглядом обвинувального акта у спрощеному порядку, суд розглядає обвинувальний акт без розгляду у судовому засіданні за відсутності учасників судового провадження [2].

З наведеного вбачається, що інститут дізнання у кримінальному процесі є явище позитивним. Проте, окремі вчені пропонують удосконалювати окремі його норми. Так, І. Ковтун у своїй науковій статті «Проблема запровадження у законодавство України інституту кримінального проступку» зазначає, що запровадження інституту кримінального проступку хоча й здатне зблизити національне законодавство про кримінальну відповідальність із законодавством країн Європейського Союзу, проте потребує свого подальшого доопрацювання на концептуальному рівні з урахуванням сучасних досягнень науки кримінального, кримінального процесуального та адміністративного права, а також тенденцій гуманізації законодавства України про кримінальну відповідальність [4, с. 238]. Ми погоджуємось з думкою, що внесені зміни щодо кримінальних проступків потребують доопрацювання.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що в Україні запроваджено спрощений порядок досудового розслідування у формі дізнання, що суттєво скорочує процесуальні строки досудового розслідування та судового розгляду, а також певним чином розвантажує слідчих, чим дає їм можливість більше приділяти увагу розслідуванню злочинів.

Сподіваємось, що така законодавча ініціатива забезпечить не тільки швидкий, але й ефективний та якісний розгляд кримінальних проступків, а також дотримання процесуальних строків уповноваженими особами органів дізнання та судом.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22 листопада 2018 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13 квітня 2012 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
3. Саковський А. А., Жижин А. В. Взаємодія підрозділів кримінальної поліції та органів досудового розслідування в документуванні кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2 (111) С. 49.
4. Ковтун І. В. Проблема запровадження у законодавство України інституту кримінального проступку. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 230-240.